

INFORMATIEMEMO RAAD

Kenmerk: 19inf00032

Datum advies: 20 februari 2019	Onderwerp: warmteplan en uitvoeringsstrategie
Kennis nemen van: opdrachtbeschrijving warmteplan	
Status advies: openbaar	Argument: (indien niet openbaar)
Portefeuillehouder: D.E.W. Horsthuis-Tangelder	Datum b&w-vergadering: 26 februari 2019
Bijlagen:	

Kennis nemen van: opdrachtbeschrijving warmteplan

Inleiding

Zowel raad als het college wil concrete stappen zetten in de warmtetransitie. Voor de gebouwde betekent dit dat er anders verwarmd moet gaan worden.

Alle gemeenten moeten in 2021 een planning hebben (een warmteplan) van de transitie naar aardgasvrij, gericht op een CO2-arme gebouwde omgeving in 2050.

Wij zijn voornemens het opstellen van een warmteplan voor de gemeente Overbetuwe aan te besteden. Bijlage 1 van deze informatiememo bevat de opdrachtbeschrijving die ten grondslag ligt aan de offerte aanvraag.

Er is beschreven wat we onder een warmteplan verstaan en wat onze visie op het proces is en waar het eindrapport aan moet voldoen.

Samenvatting

Met deze informatiememo wil het college uw raad informeren over ons voornemen een warmteplan en uitvoeringsstrategie te laten opstellen.

Consequenties

Door u over de warmtetransitie en het warmteplan te informeren ben u op de hoogte van de koers die wij voor ogen hebben.

Communicatie

In de planning van het proces worden interne en externe stakeholders betrokken. Het warmteplan is een ook een van de vijf thema's van de werkconferentie die wij met de raads werkgroep Duurzaam Overbetuwe, op 21 juni gaan organiseren.

Behandelend adviseur voor technische vragen: P. Jaarsma, tel.: 14 0481, email: p.jaarsma@overbetuwe.nl

HET COLLEGE VAN BURGEMEESTER EN WETHOUDERS,
de gemeentesecretaris, de burgemeester,

mr. M.F.H. Knaapen

drs. A.S.F. van Asseldonk

Bijlage 1: Opdrachtbeschrijving warmteplan en uitvoeringsstrategie

Achtergrond

Nederland staat voor een 'warmtetransitie'. We gaan onze warmtevoorziening anders regelen, zodat we onze klimaatdoelstellingen halen en zelfstandig en duurzaam in onze energie- en warmtebehoefte kunnen voorzien. Nederland zal uiteindelijk in 2050 helemaal van het gas af moeten.

De gebouwde omgeving moet dus anders verwarmd gaan worden. De grote lijnen van het landelijke Klimaatakkoord gaven in juli 2018 al aan dat er landelijk ongeveer 50.000 bestaande woningen per jaar verduurzamen in 2021, om in 2030 in een 'verduurzamings-ritme' van 200.000 woningen per jaar te zitten. Dit betekent dat er 7 miljoen huizen en 1 miljoen gebouwen moeten worden aangepast tot goed geïsoleerde woningen en gebouwen, die schone energie gebruiken en deze idealiter ook zelf opwekken.

Vertaald naar de Overbetuwse opgave betekent dit dat zo'n 625 huishoudens per jaar van het gas af zouden moeten. Dat zijn circa 1.7 woningen per dag. Een gigantische opgave, zeker gezien het streven dat dit voor iedereen betaalbaar moet zijn.

Overbetuwe hecht veel waarde aan een toekomstbestendige energievoorziening. Zij heeft zich gecommitteerd aan het Gelders Energieakkoord. In het coalitieprogramma is veel aandacht voor duurzaamheid. Zowel raad als het college wil concrete stappen zetten in de warmtetransitie.

De warmtetransitie is een complex proces met veel belangen, waarbij kennis van lokale omstandigheden cruciaal is. De gemeente Overbetuwe neemt als lokale overheid hierin de regie. Dit is in lijn met het kabinetsbeleid: Het Rijk heeft in de Energieagenda aangekondigd om gemeenten 'de verantwoordelijkheid en de noodzakelijke bevoegdheden te geven om op lokaal niveau, in samenwerking met de netbeheerder, te besluiten over de lokale energievoorziening'. Voor nieuwbouw heeft de gemeente deze rol al.

Ook de Omgevingswet is in aantocht. Rijk, provincies en gemeenten maken omgevingsvisies om de fysieke domeinen optimaal op elkaar te kunnen afstemmen. De warmtetransitie heeft een duidelijke, ruimtelijke component. Het warmteplan moet worden afgestemd op de concept omgevingsvisie van Overbetuwe.

In dit warmteplan geeft de gemeente aan welke toekomstige energievoorziening zij in haar wijken verwacht.

Bij het opstellen van het warmteplan vindt afstemming plaats met middelen en formats vanuit Rijk/VNG. Het warmteplan moet afgestemd worden op regio niveau; vooral de Regionale Energie Strategie (RES) zodat grootschalige duurzame warmtebronnen optimaal benut kunnen worden.

Geen blauwdruk

Gezien de vele onzekerheden is het echter onmogelijk om een blauwdruk te maken voor de warmtevoorziening in Overbetuwe en die wijk na wijk uit te rollen. Het zal ongetwijfeld naar een mix van oplossingen gaan, zelfs binnen één wijk. De transitie is een overgangsfase, waarin enerzijds daadkracht nodig is om te beginnen en anderzijds visie om overstijgend te bezien welke stappen verstandig zijn. Timing is in dit proces cruciaal. Daarom kiezen we een aanpak die via twee sporen werkt. Enerzijds maken we de komende tijd gezamenlijk een warmteplan, anderzijds lopen er al initiatieven op de plaatsen waar 'energie' aanwezig is en richten bewonersgroepen zich tot de gemeente. Wij zien een belangrijke rol voor de gemeente weggelegd in het aanmoedigen en faciliteren van dit soort initiatieven.

Levend document

Verder zal het warmteplan een levend document zijn. Daarom blijven wij de voortgang monitoren: waar zitten blokkades, waar dienen zich innovaties aan of nieuwe inzichten, waar zijn onvoorziene kansen, waar stagneert het, waar zijn successen, etc. Het organiseren van de monitoring en terugkoppeling moet een volwaardig onderdeel van de het plan worden dan wel in de reguliere P&C cyclus en in de jaarlijkse monitoring van de Routekaart Duurzaam Overbetuwe 2017-2020 een plek krijgen.

Waar staan we nu?

Wij staan aan het begin van de warmtetransitie. Hiervoor lopen nu de volgende zaken:

- Het voorbereiden van een warmteplan, inclusief bijbehorend proces van het betrekken van inwoners(initiatieven) en stakeholders in de gemeente.
- In 2018 hebben verkennende ambtelijk- bestuurlijke gesprekken plaatsgevonden met Aliander, de drie WoCo's en met inwoners.
- Op 18 december heeft een overleg plaatsgevonden met de raadswerkgroep Duurzaam Overbetuwe. Het gasloos maken van woningen in Overbetuwe is een van de integrale thema's waarover de raad informatie wil verzamelen in een werkconferentie zodat de raad met de verzamelde informatie haar afwegingen over deze grote opgave samen met het college kan maken.

Doel van het warmteplan

Opdrachtnemer dient een warmte plan op te leveren die aansluit bij de visie en ambities van de gemeente Overbetuwe. De gemeente vindt het daarom belangrijk dat het in te zetten team regelmatig fysiek aanwezig is op het gemeentehuis in Elst.

Een warmteplan geeft focus en richting die nodig is om aan de slag te gaan met de warmtetransitie. Het maakt keuzes inzichtelijk, borgt een zorgvuldige politieke besluitvorming en plaatst lopende en nieuwe initiatieven in een beleidskader. Idealiter is dit plan gedragen door gemeente, woningcorporaties, Aliander en andere stakeholders.

Onze visie op het proces

Om tot een gedragen warmteplan te komen lijken ons de volgende stappen nodig in het proces, waarbij de gemeente een voorkeur heeft om dit proces in twee fasen te splitsen. De eerste fase eindigt met door de gemeente gedragen uitgangspunten, waarmee vervolgens de vervolg processtappen wordt ingegaan. Het volledige proces eindigt met een warmteplan met uitvoeringsstrategie wat voorgelegd kan worden aan de raad.

Fase 1:

1. Technische Analyse

Door gebruik te maken van modellen en tools wordt inzicht gekregen en zien we de mogelijkheden voor een toekomstige warmtevoorziening per wijk. Zo kan er bijv. kaartmateriaal uit openbare bronnen zoals bouwjaar huizen, dichtheid gebouwen, energie labels, demografische gegevens, stroom- en gasverbruik wijken en bedrijven, en gegevens verkrijgbaar via de netbeheerder, zoals leeftijd gasnetten worden verzameld en gebruikt. Door kaarten leggers over elkaar te leggen wordt een voorlopig beeld voor een oplossing per wijk verkregen.

2. Principes en uitgangspunten formuleren

Samen met de stakeholders een visie op het proces, en principes voor de warmtetransitie formuleren. Een gedragen beeld van waar de gemeente nu staat en wat een warmteplan zou moeten zijn, en hoe en met wie deze tot stand zou moeten komen. Deze principes staan centraal tijdens het ontwikkelen van het warmteplan. De gemeente wil een open proces met stakeholders waarin de onderlinge rolverdeling wordt afgesproken. Bijvoorbeeld; hoe borgen wij dat we de benodigde planningen met elkaar worden gedeeld en wie is hier verantwoordelijk voor.

Fase 2:

3. Confrontatie van de modellen met de werkelijkheid in de wijken¹

De volgende stap is de concretisering op wijkniveau, waar wederom afstemming met stakeholders belangrijk is. De een levert de planning aan wanneer de riolering wordt vervangen, de ander weet wanneer het bezit van de woningbouwcorporatie wordt opgeknapt en weer iemand anders brengt in wanneer het gasnet toe zou zijn geweest aan vervanging. Wij kijken ook naar het warmteverbruik en warmte-overschot van bedrijven en andere grootverbruikers en de energie labels van de woningen. Samen zoeken we naar mogelijkheden en het optimaliseren van planningen. Bijzondere aandacht besteden wij aan de kansen en mogelijkheden voor collectieve oplossingen zoals lokale warmtenetten en de beschikbare duurzame energiebronnen. We kijken naar slimme combinaties met bijvoorbeeld grootverbruikers en bedrijventerreinen.

4. Wijk- en dorp prioritering

Samen met stakeholders wordt geprioriteerd: waar wordt als eerste gestart, wanneer is waar momentum? Bepalende factoren zijn hierbij: de laagste maatschappelijke/ transitiekosten, aanwezigheid van 'energie' onder bewoners, duurzame bron beschikbaar, bestaande initiatieven omarmen, aansluiten bij lopende programma's, meekoppel kansen, woningbouwcorporatie als startmotor etc. De focus ligt op de wijken en dorpen. Hierbij willen wij ook de buitengebieden niet vergeten. De oplossing kan liggen in de wisselwerking tussen wijken, bedrijventerreinen, grootverbruikers etc. Er ontstaat een overall-beeld van de gemeente; wijken/ dorpen/ buitengebieden die nu kansrijk zijn, enigszins kansrijk zijn of voorlopig niet kansrijk zijn. Deze visie wordt gedragen door de stakeholders.

5. Vaststellen van het warmteplan door de raad

Het college biedt het warmteplan ter goedkeuring aan de gemeenteraad aan en komt met een raadsvoorstel over de benodigde vervolgstappen.

6. Aan de slag

Na goedkeuring door de raad kunnen we daadwerkelijk aan de slag met de resultaten uit het vastgestelde warmteplan.

NB Dit is geen onderdeel meer van de uitvraag, maar wel relevant voor het totaalbeeld van de opgave warmtetransitie.

¹ aandachtspunt hierbij; hoe creëren we extra kansen door in wijken verschillende thema's aan elkaar te koppelen en geïntegreerd en gebiedsgericht aan te pakken? Hoe stimuleren we een integrale wijkbenadering waarbij energie, leefbaarheid, klimaat etc. op wijkniveau integraal worden aangepakt, zowel door corporaties en huurders als door particuliere woningeigenaren?

Wellicht zien we hier stappen over het hoofd, of zal de volgorde moeten worden aangepast. De volgorde is niet dwingend, wij hechten waarde aan een iteratief proces. We nodigen u nadrukkelijk uit om in uw plan van aanpak hierin mee te denken en aan te geven welke stappen u nodig acht.

Wijze van betrekken van stakeholders

De belangrijkste stakeholders die wij nu voorzien voor het warmteplan in Overbetuwe zijn de (vertegenwoordigers van) inwoners, de woningcorporaties, Liander, zakelijke (groot)verbruikers, de installateursbranche, Alliander DGO, inwonersinitiatieven zoals lokale energiecoöperatie Stichting Betuwe Energie en Watbeters. Al deze stakeholders krijgen te maken met de transitie en vervullen een cruciale rol in de uitvoering van het warmteplan. Hun plannen en keuzes bepalen mede de kansrijkheid van wijken. De woningcorporaties vormen de startmotor voor de warmtetransitie, omdat zij in een wijk hele blokken tegelijk kunnen verduurzamen. Aliander is tevens een belangrijke stakeholder, aangezien zij eigenaar zijn van het gasnet en investeringsmogelijkheden hebben.

Doelgroepen/stakeholders

Tijdens het opstellen van het warmteplan is het belangrijk om diverse doelgroepen/stakeholders te betrekken. Opdrachtnemer komt met een voorstel hoe de verschillende doelgroepen te betrekken in het proces. Per doelgroep is een *suggestie* gegeven hoe dit te doen. Wij onderscheiden in ieder geval de volgende doelgroepen, deze zijn niet gerangschikt weergegeven:

- Inwoners(initiatieven) en professionele stakeholders, waaronder de lopende initiatieven
 - o Suggestie: betrekken in de vorm van een klankbordgroep die enkele malen bijeen komt
 - o Suggestie: werkgroep vormen met meest directe stakeholders, bijvoorbeeld woningbouwcorporaties en Liander
- Gemeenteraad
 - o WDO heeft aangegeven dat het warmteplan een thema vormt bij de werkconferentie. De conferentie wordt medio juni 2019 gehouden. Opdrachtnemer komt met een voorstel hoe de raad in aanloop naar de conferentie kan worden meegenomen en geïnformeerd.
- Het college, in het bijzonder wethouder Horsthuis – Tangelder.
 - o Suggestie: betrekken in de vorm van een stuurgroep of regelmatig overleg
- Gemeentelijke projectgroep
 - o Suggestie: betrekken door diverse malen in het proces een bijeenkomst te houden
 - o Suggestie: starten met een bijeenkomst met betrokken ambtenaren Strategie, Beleid, Projecten en Communicatie, om gezamenlijk inwoners(initiatieven), uitgangspunten en professionele stakeholders te bepalen.

Tegelijkertijd is de gemeente bezig met de afronding en vaststelling van de omgevingsvisie. Het warmteplan zal goed moeten worden afgestemd op het proces van de omgevingsvisie, waarbij de stuurgroep van de omgevingsvisie ook betrokken dient te worden.

Communicatie richting inwoners

Het onderwerp 'aardgasvrij' maakt ook bij inwoners van Overbetuwe het nodige los. Veel inwoners zitten met praktische vragen zoals 'moet ik nog mijn CV ketel vervangen' en 'wie gaat het allemaal betalen'. Ook het Loket Duurzaam Wonen Plus krijgt hier vragen over. Als gemeente realiseren wij ons dat wij niet kunnen wachten met communiceren over dit onderwerp totdat het warmteplan door de gemeenteraad is vastgesteld.

Daarom zullen wij direct beginnen hierover met onze inwoners te communiceren. Hierbij benadrukken wij het belang van isoleren en andere ‘geen spijt’ maatregelen. Wij gaan het Gemeentenieuws, de social media kanalen, Stichting Betuwe Energie, de energie coaches en het Energieloket gebruiken om één heldere boodschap te verkondigen. De vraag over de toekomstige financieringsmogelijkheden kunnen wij helaas nog niet tot tevredenheid van onze inwoners (en onze eigen tevredenheid) beantwoorden. Ook hierover zullen wij duidelijk communiceren. Van de opdrachtnemer verwachten wij dat zij ons in dit traject adviseren over de communicatie-uitingen over het warmteplan.

Het eindrapport

Wij zien als eindrapport een visueel aantrekkelijk vormgegeven warmteplan (inclusief uitvoeringsstrategie) voor ons. Geen dik, technisch document, maar een duidelijk geschreven plan waarin het verhaal van stakeholders en inwoners (initiatieven) een plaats heeft. De eigenheid van Overbetuwe moet uit het plan spreken. Een uitgebreide beschrijving van de diverse technische opties om van het aardgas af te gaan is niet noodzakelijk wel een overzichtelijke presentatie bijvoorbeeld met factsheets.

Dit rapport zal in ieder geval de volgende onderdelen bevatten:

- Een aansprekende, makkelijk leesbare samenvatting die ook voor communicatiedoeleinden gebruikt kan worden
- Het beleidskader en achtergrond
- Beschrijving van de situatie in Overbetuwe
- Principes en uitgangspunten voor de warmtetransitie
- Een duidelijk kaartbeeld waarin de inschatting is gedaan welke wijken/ dorpen kansrijk, een beetje kansrijk of nog niet kansrijk worden geacht om gasloos te worden
- Een visie op de vervolgstappen en acties op de korte en middellange termijn en hoe deze te borgen
- Visie op de participatie van bewoners in het besluitvormingsproces van de wijkaanpakken²
- de mogelijkheden voor elke wijk om van het gas af te komen
- analyse van alle wijken en selectie van de kansrijke wijken voor de korte en middellange termijn
- uitspraken over het vervolgproces en beschrijft het benodigde actieplan (uitvoeringsstrategie)³
- antwoorden op in ieder geval de volgende vragen; hoe faseert Overbetuwe aardgas versneld uit in nieuwbouw? Kan de gemeentenieuwbouwplannen (woningen vergund maar niet gebouwd) op gas herontwikkelen zodat ze alsnog aardgas-loos en toekomstbestendig worden? Evenals een scan van beoogde nieuwbouwwoningen in lopende projecten.

Ontwikkelingen

De warmtetransitie is een actueel onderwerp waarmee nog niet zoveel ervaring is opgedaan. We dienen pragmatisch te werk te gaan in dit samenwerkingsproces. Er zullen gedurende het opstellen van de warmteplan nieuwe ontwikkelingen zijn, zoals de uitwerking van het Klimaatakkoord. Ook zullen we toe moeten kunnen met de informatie die nu beschikbaar is. We zien uit naar samenwerking met een partij die deze dynamiek (h)erkent en er flexibel en doelgericht mee om weet te gaan. Samen komen wij tot een sterk en breed gedragen plan om de gemeente Overbetuwe een stap verder te helpen in deze transitie.

² visie op participatie. Om inwoners mee te krijgen is een gedragsverandering nodig. Aandacht welk interactieniveau is passend en leidt tot de benodigde gedragsverandering en hoe betrekken we bewoners die niet of nauwelijks in energietransitie geïnteresseerd zijn?

³ bij voorkeur een aanpak/ implementatieplan per doelgroep (sociale huursector, particuliere sector, VvE's, vrije sector verhuur, zakelijke panden en eigen/ maatschappelijk vastgoed (goede voorbeeld))

Duur van de opdracht

Duur van de opdracht is 6-8 maanden waarbinnen alle fasen doorlopen dienen te worden. De totale doorloop is 8 maanden, opdrachtnemer dient na gunning te starten zodat het warmteplan met de uitvoeringsstrategie voor eind 2019 wordt opgeleverd.

Fase	Fase	Eindproduct
Fase 1	1 Technische analyse	Technische analyse per wijk
	2 Principes en uitgangspunten formuleren	Principes en uitgangspunten rapport
Fase 2	3 Confrontatie van de modellen met de werkelijkheid in de wijken	Concretisering per wijk
	4 Wijk- en dorp prioritering	Warmteplan
5 Vaststellen van het warmteplan door de raad		